

historische Bedeutung der mittleren und jüngeren Bronzezeit in Mitteleuropa, 57—70) și cronologică (Karl Peschel, *Die Gliederung der jüngeren Bronzezeit in Thüringen*, 87—120). În sfârșit, articolele care își propun să studieze Asia anterioară, spațiul egeic și, bineînțeles, legăturile cu Europa centrală (uneori cu încercări de datare) sînt următoarele: Horst Klengel, *Vorderasien und Ägäis. Ein Überblick über den bronzezeitlichen Handel*, 5—26; Hans Quitta, *Radiokarbondaten und die Zeitstellung der „verbrannten Stadt“ von Troja*, 27—30; Gabriele Bockisch, *Sozialökonomische Probleme der ausgehenden Bronzezeit im ägäischen Raum*, 31—46; Jan Bouzek, *Östlicher Mittelmeerraum und Mitteleuropa. Die bronzezeitlichen Beziehungen auf Grund der archäologischen Quellen*, 47—56.

Cea de-a opta conferință centrală a celor care se ocupă cu preistoria din cadrul societății istoricilor din RDG ne demonstrează cît de utile sînt asemenea întâlniri — și cu participarea oaspeților străini interesați — și că publicarea acestor rezultate (comunicări, discuții, intervenții etc.) nu e niciodată lipsită de interes.

* TUDOR SOROCEANU

Friedrich Laux, *Die Nadel in Niedersachsen, Prähistorische Bronzefunde*, XIII, 4, hrsg. von H. Müller-Karpe, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1976, 159 p., 63 pl.

Autorul prelucrează acele de bronz din Saxonia Inferioară (adică teritoriul cuprins aproximativ între Ems și cursul inferior al Elbei), ace care se datează în epoca bronzului și în prima vîrstă a fierului.

Introducerea și Critica izvoarelor (pp. 1—7) prezintă scopul cărții și stadiul actual al cercetării, care cuprinde, pe scurt, înșirarea eforturilor depuse de înaintași pentru a aduna și sistematiza acele din regiunea amintită și prezentarea unor tabele conținînd cîteva din descoperiri pentru a ilustra faptul că majoritatea pieselor au fost găsite sau achiziționate în secolul trecut, ceea ce îngreunează cercetarea. Unele indicații metodologice privind împărțirea pe sexe a utilizării acelor sînt cuprinse și ele în aceste prime pagini. Partea de introducere conține și cîteva observații cronologice preliminare: cronologia mormintelor de femei din perioada tumulară în Saxonia Inferioară; cronologia mormintelor de bărbați în aceeași perioadă și în aceeași regiune; despre cronologia perioadei cîmpurilor cu urne în Saxonia Inferioară.

Partea cea mai voluminoasă a cărții — descrierea, sistematizarea și catalogul obiectelor (15—138) — se ocupă de 843 de ace, împărțite, în mare, în trei categorii, corespunzînd celor trei enunțate anterior. Acele din mormintele de femei din perioada tumulară se împart, la rîndul lor, în ace cu capul în formă de roată (Radnadel), profilate pe ambele fețe sau doar pe una, ace cu capul în formă de disc (Scheibennadel) și ace cu capul în formă de spirală. Din mormintele de bărbați ale perioadei tumulare provin ace cu capul și gîtul găurite în diferite moduri, cele cu capul răsucit, în formă de placă, cîrlig, disc, trompetă, sferă, butoiăș

sau cu capul bitronconic, pentru a cita doar o parte din tipuri. Perioadele cimpurilor cu urne și hallstattiană oferă și ele o cantitate impresionantă de tipuri: cu capul în formă de ou, cu capul răsucit, cu capul în formă de vas, de disc, de spirală sau de ceșcuță, ace în formă de gît de lebădă și altele de mai mică importanță. Dealtfel, totalul ăcelor e clasificat în peste 150 de variante și subvariante, ceea ce ar putea aduce imputarea de exces de meticulozitate, dacă nu ar fi necesară o cit mai amănunțită analiză în vederea ansamblului.

Valorificarea (139—143) încearcă, într-o formă concisă, să lămurească următoarele probleme: ăcele cu capul în formă de roată și modul de a le purta; atelierile și „sferele lor de influență“; spațiile de circulație. Indicii și prescurtările încheie textul (145—159).

Fiind realizat după schema *PBF*, nu e cazul să discutăm modul general de concepție, ci doar să amintim că e vorba de un volum bine realizat în cadrul impus, autorul nefiind, dealtfel, la prima colaborare în cadrul colecției. În încheiere am dori să remarcăm o coincidență între datele oferite de volum și unele rezultate obținute prin prelucrarea necropolei de la Tâpé (*Dacia*, 21, 1977, 55 sqq.). Avînd în vedere distanța relativ mare dintre zone, nu e cazul să tragem concluzii ferme, însă inexistența ăcelor cu capul răsucit în faza timpurie și gruparea lor cronologică după epoca tumulară mijlocie (volumul recenzat, pl. 63) corespunde cu răspîndirea lor în partea de nord-est a necropolei de la Tâpé. De asemenea, concordantă este și utilizarea în ambele regiuni a ăcelor cu capul răsucit la costumul bărbătesc. Interesant va fi cînd, prin apariția altor volume *PBF*, vom putea urmări drumul și evoluția acestui tip de obiect, și a altora care pot fi datate, pe teritorii mult mai întinse.

TUDOR SOROCEANU

Sebastian Morintz, *Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii*, I. *Epoca bronzului în spațiul carpato-balcanic* (Archäologische Beiträge zur Geschichte der Frühtraker. I. Die Bronzezeit im Karpaten-Balkan-Raum), *Biblioteca de arheologie*, XXXIV, Editura Academiei RSR, București, 1978, 216 p. cu 110 ilustrații și un tabel cronologic în text. Preț 27 de lei.

Volumul I al cărții lui Sebastian Morintz se poate diviza — e o primă impresie generală care se consolidează pe măsură ce ne apropiem de sfîrșit — în două părți relativ distincte: probleme și materiale pe care autorul le-a văzut și le cunoaște și cele pe care nu le-a văzut și nu le cunoaște. Afirmația pare categorică, însă discrepanța între informația și felul cum sînt scrise unele capitole, pe de o parte, și amploarea și seriozitatea celeilalte jumătăți nu fac nimic pentru a o atenua.

Nelămuririle încep de la p. 5, unde avem sub ochi cuprinsul cărții: ea e împărțită în cinci capitole, urmate de o încheiere. Primele patru privesc fenomenele culturale din spațiul carpato-balcanic, și aici cititorul trebuie să se întrebe: care e temeinicia concepției aflate la baza înșiruirii și tratării culturilor, de ce zonele luate în considerare în cap. I și II se supra-